

de elaborare a atlaselor lingvistice naționale se află într-un stadiu destul de avansat, lingvistica bulgară cunoaște o serioasă rămânere în urmă, cu toate că s-a recunoscut îndeobște marea importanță pe care o au atlasele în rezolvarea unei serii de probleme de ordin lingvistic, istoric, etnografic, cultural-istoric și demografic.

Ideea elaborării atlasului dialectal bulgar nu este nouă, cu toate că s-au exprimat și îndoiele în ceea ce privește posibilitatea realizării unei astfel de lucrări, datorită marilor mișcări de populație care au avut loc pe teritoriul bulgar în ultimele secole. Încă din 1929 a fost înființată o comisie pentru organizarea muncii la atlas, dar această comisie nu a întreprins nimic concret în această privință.

Abia după 9 septembrie 1944 această sarcină importantă a lingvisticii bulgare a putut fi pusă pe baze realiste, datorită posibilităților pe care le dă statul nostru socialist, care asigură mijloacele și cadrele necesare. În Republica Populară Bulgaria a început munca de elaborare a două atlase lingvistice: unul se lucrează la Institutul de limba bulgară al Academiei de Științe, iar altul la Facultatea de filologie a Universității din Sofia. Cele două atlase, elaborate sub conducerea prof. Stoiko Stoikov, prezintă deosebiri mari atât în ceea ce privește metodele de culegere a materialului, cât și în ceea ce privește rețeaua de puncte cercetate. Necesitatea unui atlas lingvistic bulgar a fost arătată de prof. S. B. Bernstein, care în articolul *Atlasul lingvistic bulgar* (în «Вестник Академии Наук СССР», Nr. 2, 1948) a prezentat un plan concret de elaborare a acestei lucrări. Mai târziu, prof. K. Mircev, în articolul *Pentru ce este necesar atlasul graiurilor bulgare* (în «Български език», I, 1951; p. 199–205) a schițat câteva principii care trebuie să stea la baza viitorului chestionar pentru culegerea materialului atlasului lingvistic.

În 1955 Stoiko Stoikov a alcătuit un *Chestionar* pentru culegerea materialului Atlasului dialectelor bulgare, iar în 1957 a elaborat și *Instrucțiunile cu privire la chestionar*¹. În urma discutării chestionarului atât la Sofia, cât și la Moscova, s-a trecut la anchete de probă. S-a luat hotărârea ca vol. I din *Atlas* să fie o lucrare de colaborare a Institutului de limba bulgară al Academiei Bulgare de Științe și a Institutului de slavistică al Academiei de Științe a U.R.S.S. În 1956, sub conducerea prof. Stoiko Stoikov și a prof. S. B. Bernstein, a fost organizată prima anchetă cu participarea specialiștilor bulgari și sovietici, care a durat două luni, culegându-se astfel materiale pentru vol. I al Atlasului din Bulgaria de sud-est. Tot pentru vol. I au avut loc încă trei anchete până în anul 1959, culegându-se material pe un teritoriu cuprins între Marea Neagră, frontiera Bulgariei cu Turcia și Grecia, Stara Planina și meridianul 25 la vest.

Munca de culegere a materialului dialectal pentru *Atlas* este concentrată la Secția de dialectologie a Institutului de limbă bulgară, în care lucrează 7 cercetători. La anchete iau parte activi studenții Facultății de filologie ai Universității din Sofia, precum și un număr de profesori de limbă și literatură bulgară din școlile medii.

Chestionarul Atlasului cuprinde o serie de probleme de bază de ordin fonetic și morfologic. Unele întrebări din capitolul de morfologie sînt grupate și din punctul de vedere al accentului. În felul acesta, sînt cuprinse aproape toate tipurile de accent de la substantive și verbe. Sînt consemnate și câteva fenomene sintactice speciale, care prezintă diferențe pe teritoriul lingvistic bulgar. Desigur, cea mai mare parte a chestionarului se referă la probleme lexicale, deoarece se acordă o atenție deosebită atât descoperirii unor diferențieri dialectale vechi, cât și trăsăturilor mai noi (de pildă, în privința denumirilor cartofului, porumbului, roșiilor etc.). Materialul lexical se referă la denumirile obiectelor din domeniul culturii materiale (casa, obiectele casnice, alimentele, îmbrăcăminte, curtea, unelte, atelaje). Alte întrebări cu caracter lexical se referă la natura și la om (denumirile animalelor, păsărilor, insectelor, plantelor, ale părților corpului omenesc). În chestionar sînt și 3 întrebări de semantică, menite să pună în evidență o serie de deosebiri între dialectele bulgare. Chestionarul cuprinde 369 de întrebări, dintre care 120 de fonetică, 137 de morfologie, 6 de sintaxă și 106 de lexic (103 onomaseologice și 3 semantice).

Chestionarul are la bază câteva principii generale, din care se întreve și concepția care stă la baza *Atlasului*:

1. Se consideră dialectal ceea ce nu este literar, în comparație cu limba literară contemporană.

2. Se iau în considerare acele diferențe dialectale care se întîlnesc în cea mai mare parte a teritoriului, neglijându-se particularitățile dialectale mai puțin importante și care au o răspîndire limitată.

3. Majoritatea întrebărilor sînt din domeniul foneticii, morfologiei și al lexicului, deoarece în aceste domenii se observă cele mai importante deosebiri dialectale. În fonetică și

¹ Vezi și M. Rădulescu, *Atlasul dialectal bulgar* («Studii și cercetări lingvistice», 1957, 2, p. 251–255) și Gh. Bolocan, *Atlasul lingvistic bulgar* (*Ibidem*, 1961, 2, p. 269–275).